

У зв'язку з бурхливим розвитком науки, техніки, виникненням нових технологій, появою нових оригінальних матеріалів і напрямків у мистецтві, змінами моди та смаків людей, виникли нові назви і терміни, пов'язані з кольором: імпресіонізм, суперграфіка, графіті, комп'ютерна графіка тощо. Це дало можливість широкого використання кольорового спектру в мистецтві, проектуванні, виробництві, будівництві, побуті тощо.

Носіями кольору, крім "кольорової людини", можуть бути явища природи, каміння, рослини, овочі, фрукти, квіти, флора і фауна, небесні світила, географічні назви і т.і. Тому "перша природа" має бути відображена і змальована з явищ природи та деяких інших реалій і перенесена у "другу природу" – твори людини в об'єкти архітектури і дизайну через КОЛІР – ФОРМУ, як і навпаки засобами "кольорової піраміди анатомії людини".

Для створення оптимально-гармонійного мікроклімату і раціонального комфорту в архітектурному середовищі є актуальна необхідність впровадження кольору на художньо-естетичному і психологічно-фізіологічному рівнях в мистецтві і творчому пошуку митця на предмет гармонійного поєднання кольору природи і кольору людини на проектному і реально-об'єктивному рівнях.

Дослідження впливу кольору на прикладі "кольорової піраміди анатомії людини" в галузі життя, творчості, виробництва, мистецтва і навчання продовжується.

1. *Анатоль Вовк. Англійсько-український словник назв кольорів і кольорознавства. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1986.* 2. *Стародубцева Л.В. Архітектура постмодернізму: Історія. Теорія. Практика: Посіб. для студентів архіт. спец. вищ. навч. закл. – К., 1998.* 3. *Н.В. Серов. Светоцветовая терапия. (Смысл и значение цвета: информация – цвет – интеллект). СПб.: Речь, 2001.*

Ірина Грицюк

Львівська академія мистецтв, Українська академія дизайну

ДО ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ ОДЯГУ

© Ірина Грицюк, 2002

Через панувачня російськомовного викладу в галузі дизайну одягу (підручники, інформаційні телепередачі, періодика, сайти в Інтернеті) та відсутністю фахових україномовних видань для навчання студентів виникла потреба сформувати відповідну терміносистему і впорядкувати написання запозичень.

Because the Russian language teaching is predominant and there are no expert Ukrainian publications in the field of design of clothes, it is necessary to create appropriate Ukrainian terminology and to codify the English loans.

Докорінні перетворення в освітньому житті нашої Держави за останнє десятиріччя зумовили відкриття нових навчальних закладів і факультетів дизайну в таких містах, як Київ, Харків, Львів, Рівне, Луцьк, Черкаси. Так, 2001 р. у Львові відкрилася Українська академія дизайну, а у Львівській академії мистецтв утворився факультет дизайну, організований з трьох кафедр: "Моделювання одягу", "Художніх виробів з дерева" і "Промислової графіки". Ці зміни поставили низку важливих проблем щодо розвитку фахової української термінології, появи нових означень внаслідок глобалізації інформаційного простору, суспільних та економічних процесів, спрямованих на світову інтеграцію. Здебільшого тлумачні словники української мови, видані до 1990-х років [1] не фіксують понять "дизайн", "дизайнер". А орфографічний словник української мови,

виданий 1995р., подає ці терміни вже як складники активної української лексики [2]. У двотомному словнику декоративно-ужиткового мистецтва, що може слугувати навчальним посібником для студентів художніх ВНЗів, виданому 2002 р. у Львові, поняття “дизайну” (від англ. design – проектувати, креслити) визначається як “художнє конструювання промислових виробів за законами доцільності і краси. В проектуванні естетично досконалих зразків побутових предметів... майстри Д. розв’язують комплексні проблеми, пов’язані з технологією, естетикою, гігієною та психофізичним навантаженням людей, які користуватимуться їхніми виробами. Крім виробів, проектуються й усі супутні їм предмети у різноманітних зв’язках з іншими процесами, в яких вони беруть участь” [3]. Наведене вище тлумачення доводить те, що термінологія дизайну, наприклад, одягу, охоплює різні галузі промислового виробництва, такі як взуттєве, текстильне, шкіргалантерейне тощо, залучаючи до вжитку ще й лексику природничих і гуманітарних знань. Коли зазначені вище науки успішно розвиваються у напрямку вироблення нової української термінології, то вищі навчальні заклади, що ведуть підготовку фахівців для роботи в галузі легкої промисловості, не відзначаються такою активністю. Зважаючи на те, що більшість підручників з технології, нові розробки європейських шкіл кравецького мистецтва, комп’ютерні системи конструювання одягу видані російською мовою, виникає потреба у словниках для перекладу. В 1997 р. побачили світ два словнички кишенькового розміру: це – “Тлумачний словник з автоматизації виробничих процесів” [4] і – “Російсько-український словник технічних термінів. Легка промисловість” на 10000 термінів (це разом об’єднані такі галузі легкої промисловості, як взуттєво-шкіряна, швейна, галантерейна, текстильна) [5]. Ці видання загалом доброго рівня, хоча й подають такі форми, як “дублюючий” замість “дублювальний”, “петлеутворюючий” замість “петлетвірний”, “пояснюючий” замість “пояснювальний”, поряд з “оксамитовим” є і “бархатний”. Окремі означення, важливі у швейному виробництві, відсутні, наприклад, загальноживаний термін “котушка” повинен перекладатись як “навій” або “шпуля”. Укладаючи словники, слід звернутись до видань, що друкувались у 30-х роках. Наприклад, часопис “Наша хата” подавав слова, які було б варто повернути у фаховий обіг, такі як “ясна сукня”, “поширена” а не “розширена”, “матеріал”, “камізіля” а не “безрукавка”, “виложистий комір” а не “відкладний”, “блюзка” а не “блуза”, “раглянові” а не “регланові”, “кокарда” а не “бант”, “застіби” а не “защіпи”, “довкруги” а не “навкруги”, “гестка” а не “кокетка”, “флямізоль” а не “флезелін”, “пришпилюємо” а не “прищіпаємо”, “стан” а не “пояс”.

Всі “украинские издания” відомих у світі видань, таких як “Ель”, “Вог”, “Марі Клер”, “Космополітен”, “Хаперз Базаар”, “Ательє”, що рекомендовані для тих, хто створює одяг, – російськомовні. Єдиний журнал, який подає інформацію про світ моди українською мовою – “Єва”, рясніє суржилом. Чому звертається увага саме на періодику? Тому, що це найбільш доступний вид реклами індустрії модного бізнесу. Сьогодні для фахової термінології особливо характерно, покидаючи вузьку сферу спеціалізованого використання, потрапляти у журналістику і виходити на широкий простір загальнонаціонального мовлення, перетворюючись у звичайні слова.

Слід наголосити також на тому, що в “Українському правописі” відсутня система подання українською мовою іншомовних слів. І спеціалізовані публікації містять розбіжності у написанні запозичених термінів. Наприклад, “Ательє” друкує одне й те ж саме означення таким чином: “pret - a - porte”, “prêt - à - porte”, “pret - a - porter” і “прет - а - порте”, або “haute couture”, “от кутюр” і “висока мода”. Те саме відбувається з написанням іншомовних назв будинків (а не “домів”) моди, імен дизайнерів, манекенниць і фотографів, назв колекцій, напрямків (а не “трендів” чи “направлень”) моди. Збільшення кількості

термінів-інтернаціоналізмів у лексичній системі української мови буде безперервно зростати, відображаючи тенденції міжнародного кооперування, інтеграції багатьох галузей науки, техніки і виробництва з метою високоєфективного обміну досвідом та професійної комунікації. Тому необхідно сформувати українські терміносистеми, які б відповідали сучасним вимогам з огляду на уніфікацію термінологічної лексики і досягнення максимального рівня однозначності професійного спілкування.

Фахові телепередачі з коментарем, що висвітлюють останні новини з життя дизайнерів, конкурси, фестивалі моди, покази колекцій, які відбуваються на подіумах в різних містах світу, здебільшого російськомовні: “Телецентр моди” (телекомпанія “Інтер”), “Fashion club” (кабельне телебачення). Аналогічна україномовна передача у своїй заголовній назві містить суржик “Модний час”, а не “година”. Його вимова подібна до висловів деяких високих наших державних службовців: “пошук власного стиля”, “навіваючи”, “епатаж” тощо.

З вагомими напрацюваннями німецьких інститутів моди, найпотужніших у дослідницькому аспекті [6], знайомимося в російському перекладі. Та й розвиток історичних і новітніх форм одягу вивчаємо з російськомовних видань, яких за п’ять останніх років можна налічити більше десяти [7]. На відміну від російських [8] україномовних спеціалізованих підручників, які б подавали теорію композиції костюма, основні поняття й термінологію, різні методи моделювання і проектування одягу, немає. На тлі засилля чужомовною літературою вирізняється яскрава праця Ореста Хмельовського, сучасного теоретика української школи дизайну, збудована на архетипних чинниках, в якій розроблена теорія образотворення, її принципи й аспекти, що закладають основи нової світоглядної системи як синтезу науки, мистецтва, релігії, філософії та практики життєдіяльності. Книга “Теорія образотворення” [9] розрахована на широке коло мислителів, науковців, викладачів, дизайнерів, художників, студентів. Створення і розвиток молодих галузей науки вимагає формування українських терміносистем, удосконалення науково-технічної фахової лексики, упорядкування термінології в галузі дизайну, загальноприйнятої та звичної для фахівців, з метою використання її в усіх видах документації, методичній, технічній та науковій літературі, комп’ютерних програмах і базах даних.

1. Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т.І–ХІ. 2. Орфографічний словник української мови. Уклали С.І.Головащук, М.М.Пецак, В.М.Русанівський, О.О.Тараненко. – К.: Довіра, 1994. 3. Словник. Декоративно-ужиткове мистецтво. Запаско Я.П. (керівник авторського колективу), Голод І.В., Білик В.І., Кравченко Я.О., Лупій С.П., Любченко В.Ф., Мельник І.А., Чарновський О.О., Шмагало Р.Т. – Львів, Афіша, 2000. – Т.І–ІІ. 4. Глумачний словник з автоматизації виробничих процесів. – К.: Вища школа, 1997. 5. Російсько-український словник технічних термінів. Легка промисловість. Укладачі А.П.Грицева, Г.М.Драпак, О.М.Коханко, Ф.А.Мойсеєнко, Л.Л.Станіслава. – К.: Вища школа, 1997. 6. Шарлотта Зелінг. Мода. Век модельєров 1900–1999. – KÖLN.: KÖNEMANN, 1999. 7. Балдано І.Ц. Мода ХХ века. Енциклопедія. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. 8. Пармон Ф.М. Композиция костюма. Одежда, обувь, аксессуари. – М.: Легпромбытиздат, 2000. Ермилова В.В., Ермилова Д.Ю. Моделирование и художественное оформление одежды. – М.: Академия, 2002. Андреева Р.П. Энциклопедия моды. – СПб.: Литера, 1997. Воронов Н.В. Очерки истории отечественного дизайна. Ч.І. Этапы развития мирового дизайна. – М.: МГ ХПУ им. С.Г.Строганова, 1997. Горбачева Л.М. Мода ХХ века: от Поля Пуаре до Эммануеля Унгаро. – М.: ГИТИС, 1996. Ильинский М. Джанни Версаче. – М.: Политбюро, 1998. Котори Н. История моды в ХХ веке. – М.: Тривіум, 1998. Покиа М. Кристиан Диор. – Вагриус, 1998. Проблемы дизайна костюма и пути их исследования. Сборник научных трудов. – М.: ГА СБУ, 1997. 9. Орест Хмельовський. Теорія образотворення. – Луцьк.: Луцький державний технічний університет, 2000.